

Nové a staré

Vznik nového není nikdy pouhým přídavkem, dodatkem k tomu, co tu už je (tj. k starému), ale má v sobě vždycky kus negativity, kus popírání: není tím starým. A to platí také naopak: to staré není tím novým. Mezi starým a novým je cézura, je nesouvislost, přeryv, zlom. Na druhé straně však nové je novým jen na základě toho, že se k starému vztahuje: není prostě tu, není právě jen čímsi přidaným, ale nutně se vůči starému, do jehož kontextury vstupuje jako něco nového, něco jiného, vymezuje. Nové tedy není pouhou emergencí, nýbrž je ve sporu se starým, s celým jeho kontextem. A proto také staré nemůže být nikdy plně pochopeno, dokud nepočítáme s novým, které teprve přichází a které bude se starým ve sporu. Teprve v tomto sporu s novým se vyjasní, jak a proč je dané (přece také bývalé nové) už staré a zastaralé. Protože však nové přichází jako něco neočekávaného a zejména ze starého nijak nevyplývajícího, může být „očekáváno“ pouze jako neočekávané. A to znamená zvláštní závazek pro hlubší, radikálnější myšlení: všechno dané musí být chápáno v souvislosti (v kontextu) s ne-daným, a to dokonce s radikálně nedaným, protože teprve přicházejícím. (A ovšem stejně tak platí, že musí být chápáno v souvislosti, v kontextu s už nedaným, tj. už uplynulým, tedy nejen starým, ale už jen bývalým, už ne-jsoucím.) Vznik či spíše příchod nového znamená vždy proměnu celkové situace, proměnu světa vcelku. Někdy je ta změna větší, jindy menší, ale nikdy nelze jednoznačně poznat a zhodnotit její dosah, když je teprve na svém začátku. Tak tomu je již jen proto, že ono „nové“, které přichází, není novou příčinou, která by měla své následky, nýbrž je příležitostí k tomu, aby na to ono „staré“ nějak reagovalo, a zejména aby na to reagovalo mnohé další „nové“, které ani ještě nezačalo přicházet, ale přece jen už brzo přicházet začne. Ostatně teprve reakcemi tohoto mnohého ještě novějšího se nové vsutku stává významným novým (a přestává být pouhou kontingencí, za jakou bývá zpočátku považováno, pokud si ho vůbec někdo povšimne). Proto je každé nové záležitostí dějovou a na vyšší úrovni dějinnou. A protože filosofie stojí a padá s vždycky novým viděním, které z velké části spočívá v novém vidění starého, protože nové se už ohlašuje nebo ohlásilo, je také život a rozvoj filosofování spjat s novým, které přichází. A to je něco, co si filosofové velmi dlouho neuvědomovali a pro co ve starém Řecku neměli vůbec předpoklady až do chvíle, kdy začalo docházet k intervencím starého židovského myšlení, zejména pak myšlení prorockého typu.

(Písek, 980822-1.)